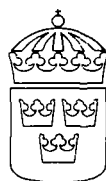

Utbildningsutskottets yttrande

1991/92:UbU3y

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar under 25 år (prop. 1991/92:124)

1991/92
UbU3y

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet har berett utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över motionerna 1991/92:A8 (c, m, fp, kds), 1991/92:A10 (s) yrkandena 5–8 samt 1991/92:A12 (fp). Motionerna är väckta med anledning av regeringens proposition 1991/92:124 om arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar under 25 år.

För att bekämpa arbetslösheten bland ungdomar under 25 år föreslår regeringen ett nytt åtgärdssystem i form av arbetsmarknadsutbildning med arbetsplatsförlagd praktik, benämnd ungdomspraktik. Syftet är att ungdomarna skall få viktig yrkespraktik och arbetslivserfarenhet som ökar deras möjligheter att konkurrera om arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

I motion 1991/92:A8 (c, m, fp, kds) behandlas *villkoren för ungdomspraktik* i vad avser ungdomar i åldern 18–19 år. Enligt motionärerna bör det föreligga synnerliga skäl för att ungdomar i åldern 18–19 år utan minst tvåårig gymnasieutbildning skall få delta i den föreslagna ungdomspraktiken. En avslutad gymnasieutbildning måste alltid vara ett klart och tydligt förstahandsalternativ. Det förhållandet att betald yrkespraktik på något sätt skulle kunna framstå som ett alternativ till reguljär utbildning riskerar enligt motionärerna att leda till fel signaler till ungdomarna. Vidare anser motionärerna att arbetsförmedlingen bör åläggas att alltid samråda med ungdomarnas hemkommuner före en eventuell anvisning till ungdomspraktik.

Riksdagens beslut om gymnasieskolan och vuxenutbildningen (prop. 1990/91:85, bet. UbU16, rskr. 356) innebär bl.a. att kommunerna är skyldiga att erbjuda alla ungdomar, som har gått igenom grundskolan och som inte redan har en gymnasieutbildning, utbildning i gymnasieskolan på ett nationellt program eller ett individuellt program. Skyldigheten gäller fram t.o.m. det första kalenderhalvåret det år ungdomarna fyller 20 år (jfr 5 kap. 1–5 §§ skollagen).

I nu föreliggande proposition (1991/92:124) framhålls att för ungdomar i åldern 18–19 år som inte har minst tvåårig gymnasieutbildning skall utbildningsåtgärder genom kommunens försorg vara förstahandsalternativet. Men finns det skäl för det skall även ungdomar utan

gymnasieutbildning kunna delta i ungdomspraktik. Arbetsförmedlingen bör samråda med ungdomarnas hemkommuner för en eventuell anvisning till ungdomspraktik.

Utbildningsutskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att stat och kommun även i fortsättningen, i första hand via skola och arbetsförmedling, måste på alla sätt försöka hjälpa ungdomarna in på den utbildning eller yrkesväg som de önskar. Utskottet anser emellertid i likhet med motionärerna att det finns en risk att betald praktik m.m. under viss tid kan framstå som ett mera lockande alternativ för somliga än reguljär utbildning i gymnasieskolan. Ett villkor för att delta i den nu aktuella ungdomspraktiken bör därför vara att ungdomar i åldern 18–19 år skall ha genomgått minst en tvåårig utbildning i gymnasieskolan. Det bör enligt utbildningsutskottet föreligga synnerliga skäl för att undantag från detta villkor skall ske. Utbildningsutskottet anser vidare i likhet med motionärerna att arbetsförmedlingen bör åläggas att alltid samråda med berörd hemkommun före en anvisning till ungdomspraktik. Utbildningsutskottet vill ånyo framhålla att det i dag föreligger en skyldighet för kommunerna att erbjuda ungdomar under 20 år utbildning i gymnasieskolan. Beräkningen av statsbidraget beträffande gymnasieutbildning baseras på alla personer som är folkbokförda i kommunen och som fyllt 16 men inte 20 år.

Med hänvisning till det anförda anser utbildningsutskottet att arbetsmarknadsutskottet bör tillstyrka motion 1991/92:A8 när det gäller villkoren för ungdomspraktik i vad avser ungdomar i åldern 18–19 år.

För att bekämpa ungdomsarbetslösheten för ungdomar under 25 år föreslås i motion 1991/92:A10 (s) bl.a. att ytterligare 10 000 elever skall erbjudas *påbyggnadsutbildning* (yrkande 5). Enligt motionärerna är det angeläget att utöka påbyggnadsutbildningen till dess gymnasieformen är fullt genomförd. I första hand bör påbyggnadsutbildningen inriktas mot allmänna ämnen så att eleverna får en allmän kompetens som motsvarar den treåriga gymnasieutbildningen i framtiden. *Medelsbehovet* för ytterligare 10 000 årselevplatser beräknas till 250 milj.kr. Riksdagen bör besluta tillföra sektorsbidraget under anslaget B 8. Bidrag till driften av det kommunala offentliga skolväsendet motsvarande medel (yrkande 6).

Som utbildningsutskottet nyss framhållit bör utbildningsinsatser i gymnasieskolan för arbetslösa ungdomar under 20 år vara förstahandsalternativet. Mot bakgrund av att endast ett fåtal kommuner kommer att påbörja genomförandet av den nya treåriga gymnasieskolan nästa läsår är det angeläget att så många elever som möjligt på de tvååriga linjerna i gymnasieskolan kan erbjudas ett tredje utbildningsår.

Enligt vad utskottet erfarit kommer regeringen i årets kompletteringsproposition att framlägga förslag om en utökning av utbildningskapaciteten i gymnasieskolan för budgetåret 1992/93. Med hänvisning härtill anser utbildningsutskottet att arbetsmarknadsutskottet bör avstyrka motion 1991/92:A10 yrkandena 5 och 6.

Frågan om tillgången på *praktikplatser* för ungdomar till följd av föreliggande förslag om ungdomspraktik tas upp i motion 1991/92:A12 (fp). Motionären befarar att ungdomarna i skolans uppföljningsansvar, dvs. 16–17-åringar som ännu inte påbörjat en utbildning i gymnasieskolan, kommer att få svårt att erhålla ungdomsplatser i konkurrens med ungdomar som efterfrågar ungdomspraktik.

Som framhölls i propositionen om gymnasieskolan och vuxenutbildningen (prop. 1990/91:85 s. 90) har ungdomsplatserna inom ramen för kommunernas uppföljningsansvar varit ett viktigt pedagogiskt redskap för att motivera ungdomarna till fortsatta studier genom att stärka deras självkänsla och att ge dem en introduktion i yrkeslivet. Möjligheten att få ungdomsplatser under viss tid kommer att finnas även i den nya gymnasieskolan inom ett individuellt program.

Utbildningsutskottet delar motionärens uppfattning att det kan bli svårt för ungdomarna i kommunens uppföljningsverksamhet att få tillgång till lämpliga praktikplatser då det nya systemet med ungdomspraktik träder i kraft. Som motionären framhåller krävs det ett intimt samarbete mellan ansvariga inom skolans uppföljningsverksamhet och arbetsförmedlingen för att lösa detta problem. Enligt vad utbildningsutskottet erfarit finns det sedan länge ett väl etablerat samarbete mellan skolan och arbetsförmedlingen samt andra berörda i detta avseende. Utskottet utgår från att behovet av praktikplatser för ungdomar i kommunens uppföljningsverksamhet kommer att beaktas även i fortsättningen. Något uttalande av riksdagen i enlighet med motionsyrkandet anser utbildningsutskottet därför inte vara erforderligt, varför utbildningsutskottet anser att arbetsmarknadsutskottet bör avstyrka motion 1991/92:A12.

I motion 1991/92:A10 föreslås även *ytterligare platser i grundläggande högskoleutbildning*. Motionärerna befarar att eljest ca 10 000 behöriga elever från gymnasieskolans avgångsklasser i vår inte kommer att få plats vid högskolan till hösten. De föreslår att ramen för lokala linjer och fristående kurser ökas med ytterligare 2 000 årsstudieplatser (yrkande 7) och att 60 milj.kr. anvisas för detta (yrkande 8). Enligt motionärerna bör det ankomma på regeringen att fördela platserna till de högskolor som har möjlighet att expandera, varvid man i första hand bör se till förutsättningarna vid de mindre och medelstora högskolorna.

Utskottet har erfarit att regeringen i kompletteringspropositionen även kommer att föreslå utökningar av högskoleutbildningen. Med hänvisning härtill anser utbildningsutskottet att arbetsmarknadsutskottet bör avstyrka motion 1991/92:A10 yrkandena 7 och 8.

Stockholm den 2 april 1992

På utbildningsutskottets vägnar

Ann-Cathrine Haglund

I beslutet har deltagit: Ann-Cathrine Haglund (m), Lena Hjelm-Wallén (s), Rune Rydén (m), Bengt Silfverstrand (s), Margitta Edgren (fp), Ingvar Johnsson (s), Larz Johansson (c), Berit Löfstedt (s), Bo Arvidson (m), Ewa Hedkvist Petersen (s), Stefan Kihlberg (nyd), Eva Johansson (s), Ulf Melin (m), Tuve Skånberg (kds) och Raimo Pärssinen (s).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Björn Samuelson (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande mening

Lena Hjelm-Wallén, Bengt Silfverstrand, Ingvar Johnsson, Berit Löfstedt, Ewa Hedkvist Petersen, Eva Johansson och Raimo Pärssinen (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar med "Enligt vad" och slutar med "yrkandena 5 och 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om den socialdemokratiska regeringens beslut i augusti 1991 att för innevarande budgetår anslå 100 milj.kr. i särskilt statsbidrag till kommunerna för att anordna ett tredje utbildningsår för arbetslösa 18—19-åringar med avslutad tvåårig gymnasieskola (jfr Förordning om särskilda åtgärder inom utbildningsområdet mot ungdomsarbetslösheten, SKOLFS 1991:57). Anvisade medel beräknades räcka till 4 000 platser i gymnasieskolan. Enligt vad utskottet erfarit kommer regeringen i årets kompletteringsproposition att framlägga förslag om en utökning av utbildningskapaciteten i gymnasieskolan för budgetåret 1992/93. Det oaktat anser utbildningsutskottet att det med hänsyn till situationen på arbetsmarknaden och kommunernas planering av gymnasieskolan för läsåret 1992/93 är angeläget att riksdagen nu fattar beslut om en utökning av påbyggnadsutbildningen. I första hand bör påbyggnadsutbildningen inriktas mot allmänna ämnen — engelska, svenska, matematik och samhällskunskap. Därigenom får eleverna en allmän kompetens motsvarande den som de treåriga yrkeslinjerna i framtiden kommer att ge.

Medelsbehovet för den föreslagna påbyggnadsutbildningen beräknas till 25 000 kr. per helårselev. Utbildningsutskottet föreslår att 10 000 elever erbjuds påbyggnadsutbildning inom gymnasieskolan.

Utbildningsutskottet föreslår således att arbetsmarknadsutskottet hemställer att riksdagen med bifall till motion 1991/92:A10 yrkandena

5 och 6 för budgetåret 1992/93 tillför sektorsbidraget under anslaget B 8. Bidrag till driften av det kommunala offentliga skolväsendet (åttonde huvudtiteln) 250 milj.kr.

1991/92:UbU3y

dels att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utbildningsutskottet har" och slutar med "yrkandena 7 och 8" bort ha följande lydelse:

En utökning av den grundläggande högskoleutbildningen nästa läsår behövs av det skäl som motionärerna anför. För att högskoleenheterna skall kunna planera för de tillkommande platserna bör besked ges så tidigt som möjligt. Utbildningsutskottet anser därför att arbetsmarknadsutskottet, oaktat att regeringen väntas framlägga förslag i kompletteringspropositionen, bör tillstyrka motion 1991/92:A10 yrkandena 7 och 8.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Björn Samuelson (v) anför:

Vänsterpartiet instämmer i vad som anförts i den av Socialdemokraterna avlämnade avvikande meningen om påbyggnadsutbildning för ytterligare 10 000 elever och medelsanvisningen i vad avser denna utbildning för budgetåret 1992/93.

Vänsterpartiet har i motion 1991/92:Ub494 föreslagit ytterligare 4 000 årsstudieplatser i grundläggande högskoleutbildning för nästa budgetår. Den motionen kommer att behandlas i betänkande 1991/92:UbU14, som ännu inte justerats. När kompletteringspropositionen lagts fram kommer vi att ta ställning till om vi på nytt skall motionera i frågan. När det gäller motion 1991/92:A10 yrkandena 7 och 8 delar jag Socialdemokraternas uppfattning i den avvikande meningen att arbetsmarknadsutskottet bör tillstyrka motionen.

